

**PETITA
HISTÒRIA DE
LA VERNEDA
DE SANT MARTÍ**

ÀLBUM DE CROMOS

El meu nom és _____
i aquest és el meu àlbum de cromos.

PRESENTACIÓ

El coneixement del nostre entorn –el seu passat, les seves històries, els moments esplendorosos i, també, els tristos– és vital per saber una mica més sobre nosaltres mateixos. I, a més, és divertit.

Aquest àlbum de cromos **PETITA HISTÒRIA DE LA VERNEDA DE SANT MARTÍ** que tens a les mans suma coneixement i diversió, un binomi imbatible per apropar-vos a vosaltres, nenes i nens d'aquest barri, les moltes històries que al llarg del temps s'han viscut en els mateixos carrers on ara viviu, passegeu i somieu.

Amb aquest àlbum, des del programa **PLA DE BARRIS** de l'ajuntament de Barcelona i des de la **SOCIETAT D'ESTVDIS DE LA VERNEDA DE SANT MARTÍ** volem impulsar un petit viatge al voltant de la teva vida: un recorregut per places, per indrets i per persones del passat. Col·leccionant els cromos, canviant-los i, també, jugant a la sopa de lletres, buscant solucions a jeroglífics, traçant els dibuixos ocults que ofereix aquesta **PETITA HISTÒRIA DE LA VERNEDA DE SANT MARTÍ**, aprendrem una mica més d'on venim. Això ens ajudarà a pensar què volem ser, com a persones i també com a comunitat.

CRÈDITS

Edita:

Pla de Barris de la Verneda i la Pau (AJUNTAMENT DE BARCELONA).

Producció:

SOCIETAT D'ESTVDIS DE LA VERNEDA DE SANT MARTÍ. (SELAV).

Text:

Jesús Floro.

Il·lustracions:

Azagra & Revuelta, Daniel Castro, Daniel Torrado, Enric Lloret, Arantxa Morán, Carlos Bricio Díaz, Adriana Verdera, Francesc Alemany, Matías Rodríguez, Xavi Pons.

Fotografia:

Amanda Frías.

Revisió lingüística:

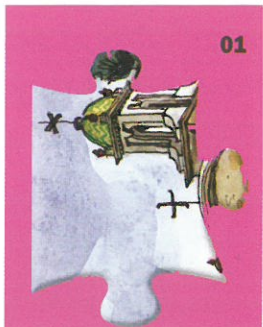
Alba Vindel.

Disseny i maquetació:

Edith Sánchez Canales.

PETITA HISTÒRIA DE LA VERNEDA DE SANT MARTÍ

El nostre barri és conegut per molts noms. Hi ha qui li diu la Verneda. D'altres parlen de Sant Martí. D'altres volen ser només de la Palmera o la Pau o Via Trajana. El cert és que els que vivim entre la Gran Via, el carrer d'Espronceda, les vies del tren i el límit amb Sant Adrià de Besòs som de LA VERNEDA DE SANT MARTÍ: vernedencs i vernedenques. La Verneda pel bosc de verns, i Sant Martí per la dedicació al sant de l'església de Sant Martí de Provençals.

01 -ARBRE VERN-
És l'arbre que dona nom al barri. En castellà, "aliso".

Aquest territori ha estat històricament la porta d'entrada a Barcelona pel nord i ha patit nombroses invasions. Durant 300 anys va formar part del poble de Sant Martí de Provençals i, des del 1897, pertany a Barcelona.

Ara farem un breu recorregut per la història i els indrets més curiosos de LA VERNEDA DE SANT MARTÍ.

Col·loca al mapa el nom dels principals carrers del barri:

MAPA

- BAC DE RODA
- CANTÀBRIA
- ESPRONCEDA
- EXTREMADURA
- GRAN VIA DE LES CORTS CATALANES
- GUIPÚSCOA
- PRIM
- RONDA DE SANT MARTÍ
- SELVA DE MAR
- VIA TRAJANA

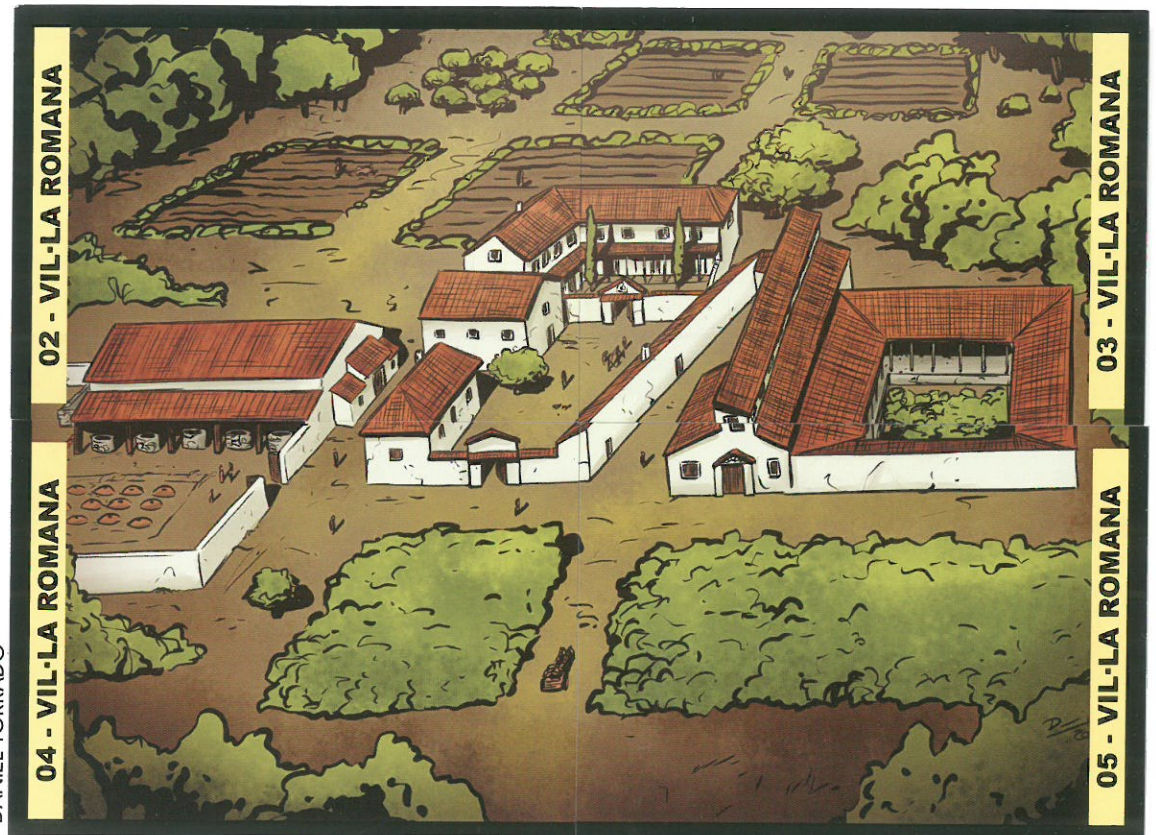

LES ARRELS VERNEDENQUES

Fa milers d'anys, la línia de costa era molt més terra endins respecte a Barcelona que avui dia, i el mar arribava fins a l'actual carrer de Pere IV. Els rius portaven fins al mar molts sediments que formaven llacunes i maresmes. Quan en època neolítica* van arribar els primers pobladors a la zona de Provençals, van començar a dessecar-ne* els aiguamolls* per poder plantar-hi aliments i cuidar els animals. A més, al mar podien pescar peixos i collir petxines. Tot i així, als nouvinguts els costava molt fer habitable aquella part del delta* del riu Besòs.

Els neolítics van construir estructures que s'han conservat sota terra durant molt de temps. A la Verneda s'han trobat sitges* amb peces de ceràmica a dins. Algunes d'aquestes peces estaven decorades amb dibuixos fets amb petxines. Fins i tot s'han localitzat les restes d'una gran tomba amb milers d'ossos. A l'interior encara hi quedava un tros de collaret blanc, petits vasos i una ascla* de sílex per tallar.

DANIEL TORRADO

02,03,04,05 -VIL·LA ROMANA-

Recreació de la vil·la romana de La Sagrera (segles I a V). Estava dedicada a la producció de vi.

DANIEL TORRADO

06 -CAP BACUS-

Cap d'una escultura del déu del vi, Bacus, trobada a la vil·la romana.

MURALS I ESCULTURES

LA VERNEDA DE SANT MARTÍ és plena d'obres d'art públiques. La més cridanera és el mural de la façana que dona a Guipúscoa del Centre Cívic Sant Martí. Es titula *Panorama*, representa la cara d'una dona i el va pintar el 2015 l'artista cubà Jorge Rodríguez Gerada.

A la façana de l'Escola Adela de Trenquelléon (Guipúscoa, 24) hi ha un plafó ceràmic que recorda la inauguració del carrer, obra de Joan Guivernau. A la cruïlla de la rambla Guipúscoa i el carrer Julián Besteiro, hi ha un mural de Josep Maria Subirachs en què es representen ulls i orelles.

Pel que fa a les escultures, cal destacar *La línia de la Verneda*, obra de Francesc Torres, que recorre tota la rambla de Guipúscoa. La plaça de la Palmera està ordenada a l'entorn d'una gran escultura anomenada *El mur*, obra de l'escultor nord-americà Richard Serra. Finalment, a la cruïlla dels carrers Prim i Guipúscoa hi ha l'escultura *El llarg viatge*, de Francesc Torres Monsó.

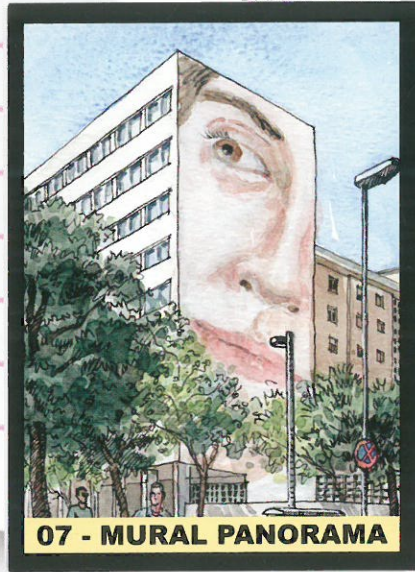

SOPA DE LLETRES

Troba 8 noms de masies del barri

C	A	N	A	L	S	F	N	S	L
A	O	Q	R	T	V	X	P	E	O
Y	R	E	V	O	S	A	M	U	G
B	T	N	K	L	B	Q	Q	C	N
C	V	H	O	M	Z	B	R	W	E
A	X	F	T	P	X	H	R	Y	M
D	K	Q	U	T	V	F	I	G	R
E	Z	J	U	A	Y	N	E	J	A
N	L	O	R	T	Y	Q	R	L	E
A	W	U	P	L	A	N	A	S	Z

DANIEL CASTRO

07 - MURAL PANORAMA

07 -MURAL "PANORAMA"-

VIDA AGRÍCOLA

DANIEL TORRADO

08 - REC COMTAL

08 -REC COMTAL-

Rec que abastia d'aigua per regar a les masies del barri.

El nom de la població de Provençals apareix per primer cop en un document escrit ni més ni menys que l'any 989. En aquella època, els territoris agrícoles del voltant de Barcelona aprofitaven l'aigua del canal conegut com a rec Comtal per regar i fer funcionar els molins fariners. Tot i que encara existien moltes zones d'aiguamolls*, els veïns havien aconseguit crear terres de conreu. A més, es va construir una petita capella dedicada a sant Martí de Tours. Aquella capella es convertiria en església i esdevindria el centre de la població al costat de masies com Ca l'Arnó, Can Cadena, Can Planas i Can Riera. La dedicació a l'agricultura continuaria durant l'època medieval, una activitat que es combinaria amb la pesca, la caça i la ramaderia.

DANIEL CASTRO

09 - CAN PLANAS

09 -CAN PLANAS-

Masia del nucli antic. Ara és un Centre d'Acolliment Residencial.

DANIEL CASTRO

10 - CA L'ARNÓ

10 -CA L'ARNÓ-

Masia del nucli antic. Ara és una ludoteca.

DANIEL CASTRO

11 - CAN CADENA

11 -CAN CADENA-

Masia del nucli antic. Ara és una escola de la natura.

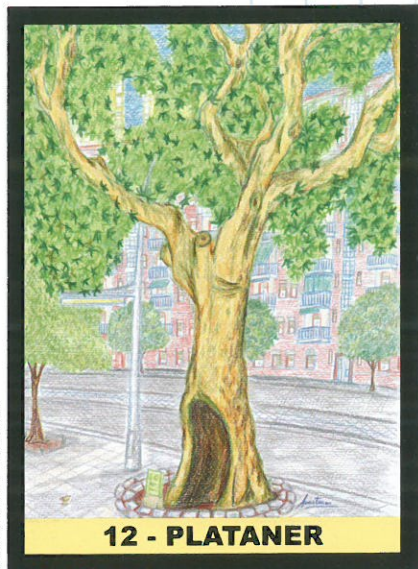

ELS ARBRES DE LA VERNEDA DE SANT MARTÍ

Si ens hi fixem bé quan passegem pel barri, podem trobar alguns arbres molt grossos. N'hi ha tres que estan protegits com a arbres d'interès local i tenen una història ben curiosa.

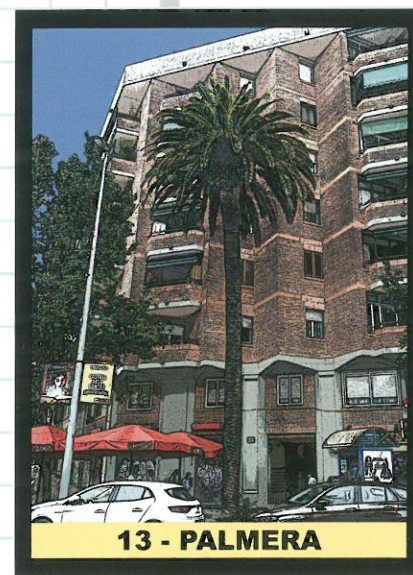
Alguns empresaris industrials que havien fet fortuna a les colònies americanes, sobretot al segle XIX, quan tornaven a Catalunya

plantaven palmeres perquè els recordessin el Carib. Per aquest motiu, n'hi havia moltes al costat d'alguna fàbrica important. Encara avui podem trobar una gran palmera al carrer de Guipúscoa amb el carrer de Bac de Roda, just on hi havia la fàbrica Blanqueo, Tintes y Aprestos Jover y Castells (BTA). És un arbre declarat d'interès local per l'Ajuntament de Barcelona, com també un gran plataner que hi ha al carrer de Cantàbria, 72, i uns quants tarongers situats al costat de l'església de Sant Martí de Provençals.

12 - PLATANER

12 - PLATANER CENTENARI -

13 - PALMERA

13 - PALMERA CENTENÀRIA -

SANT MARTÍ VELL

A l'edat mitjana, al voltant de Sant Martí de Provençals hi havia una sagrera, un espai on no hi podia haver violència feudal en un radi de trenta passes i que, segles després, donaria nom al barri de la Sagrera. S'ha de dir que, al llarg dels anys, el temple martinenc es va adaptar a diferents estils arquitectònics. Al segle XV la portalada era gòtica* i mostrava sant Martí donant un tros de la seva capa a un pobre. Al segle XVII va influir en l'edifici un art molt carregat d'ornamentació que s'anomenava barroc.

L'edifici de la rectoria* de l'església de Sant Martí havia servit també de jutjat i, fins i tot, de presó. L'any 1868 la rectoria va deixar de ser la seu de l'ajuntament, que a partir de llavors es va ubicar en un edifici entre els barris del Clot i el Poblenou. Encara faltaven uns anys perquè el poble de Sant Martí de Provençals fos annexionat a Barcelona, fet que es va produir l'any 1897.

Les festes del barri, dedicades a Sant Martí, se celebren l'11 de novembre.

14,15,16,17 -ESGLÉSIA VELLA DE SANT MARTÍ-
És patrimoni municipal i el centre del parc de Sant Martí.

LA PORTALADA DE L'ESGLÉSIA

L'església de Sant Martí de Provençals es va construir en honor del patró dels cavallers i protector dels que tractaven amb els animals que portaven ferradures, com per exemple els cavalls o els muls. Per aquesta raó, durant molt de temps la porta d'entrada va estar plena de ferradures.

18 - PORTALADA

18 -PORTALADA ANTIGA-

DANIEL TORRADO

El nucli de població al voltant de l'església de Sant Martí va anar creixent a poc a poc. Es van construir més molins de farina, i més prats es van convertir en conreus, perquè aquella era una terra molt fèrtil*.

El nucli antic era el Fondo de Sant Martí i al seu voltant, al llarg dels anys, havien anat apareixent masies com Can Canals, Can Masover, Ca l'Armengol o Can Nyau. Algunes han sobreviscut al pas del temps.

Can Riera n'és una. Va ser construïda al segle XVI i ens recorda el passat rural del barri i la gran importància que va tenir el conreu de la vinya.

19 -CAN RIERA-

Masia prop de la rambla Prim

19 - CAN RIERA

DANIEL CASTRO

FÀBRIQUES

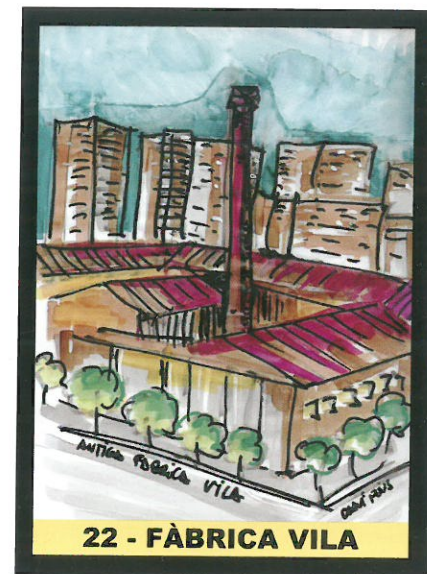
20 -PASSATGE GASSOL-
Cases que feien servir els obrers de les fàbriques del barri.

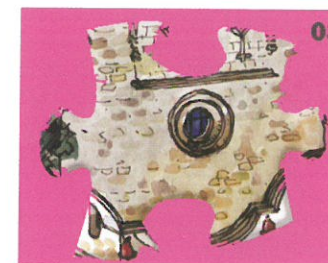
21 -XEMENEIA-
Única xemeneia industrial del barri.
Es troba a la plaça de La Palmera.

Al segle XIX, la Verneda va conservar la seva tradició agrícola i va modernitzar els conreus amb noves tècniques. D'altra banda, Sant Martí de Provençals es va industrialitzar fins a convertir-se en el segon nucli fabril de tota Catalunya. Les factories es van establir principalment a la part baixa del municipi, mentre que els centres antics de Sant Martí i la Verneda van quedar allunyats.

Tot i així, aquests canvis van fer que hi arribés gent per treballar en l'agricultura i, sobretot, a les noves indústries tèxtils mogudes per màquines de vapor. Aviat es van haver de construir habitatges a prop de les fàbriques per allotjar aquesta població nouvinguda.

22 -FÀBRICA VILA-
Antiga fàbrica tèxtil (Guipúscoa amb Cantàbria).

Recordeu que el nostre barri era ple de grans extensions de conreus i d'algunes fàbriques? Doncs això canviaria al llarg del segle XX. Amb el pas dels anys, al voltant dels antics camins de la Verneda i del Fondo de Sant Martí es construïren cada cop més cases. En aquells habitatges anirien a viure obrers que treballaven a les indústries de Barcelona.

Avui dia, la plaça del Ram de l'Aigua és un homenatge a les indústries tèxtils del passat que necessitaven molta aigua per acolorir la roba. A poc a poc, les fàbriques van ser substituïdes per blocs de pisos.

Via Trajana, el primer

Als anys cinquanta es van haver de construir blocs d'habitatges per encabir-hi* la gran quantitat de famílies obreres que arribaven a LA VERNEDA DE SANT MARTÍ. Aquests immigrants eren majoritàriament andalusos i havien vingut per treballar a Barcelona. El 1953 algunes famílies van començar a viure als nous pisos de l'Institut Municipal d'Habitatge que s'havien aixecat al costat de la via Trajana. Les cases tenien problemes estructurals i al cap dels anys van haver d'enderrocar-les i tornar a construir-les.

Dos anys després, va ser La Caixa de Pensions la que va inaugurar un grup d'illes de cases al costat del camp de futbol municipal La Verneda, entre els carrers del Treball i de l'Agricultura. Altres empreses, cooperatives i institucions van construir blocs al barri, com ara Gallina Blanca, Telefónica, Banesto, Caixa de Barcelona, Nuestra Señora de la Fe, Montseny, Mútua Tèxtil o Santo Ángel.

23 - PISOS SINDICATS

DANIEL CASTRO

23 -PISOS SINDICATS-
Habitatges de l'Obra Sindical del Hogar
inaugurats el 1958.

24 - PISOS LA CAIXA

DANIEL CASTRO

24 -PISOS LA CAIXA-
Habitats des del 1955.

25 - PISOS LA PAU

DANIEL CASTRO

25 -PISOS LA PAU-
Inaugurats el 1966.

DE PISOS

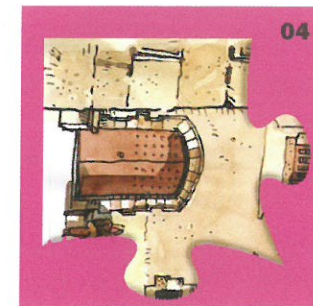
Obra Sindical del Hogar

L'Obra Sindical del Hogar (OSH) va inaugurar el 1957 el grup de pisos Parera, en honor del falangista* Juan Antonio Parera. Estan situats entre els carrers de Menorca, Guipúscoa, Fluvià i Selva de Mar.

L'OSH encara va construir una illa més d'habitatges fins al carrer del Treball, que va ser coneguda com les Cases Blanques.

El 1966, es va inaugurar el grup d'habitatges La Pau, amb un centenar de blocs i 2.500 pisos. També va tenir problemes i tres blocs de 16 pisos van haver de ser enderrocats el 1995.

LA VERNEDA DE SANT MARTÍ va patir una gran manca d'equipaments i les associacions de veïns van haver de lluitar per trobar-hi solucions.

26,27,28,29 -VIA TRAJANA-

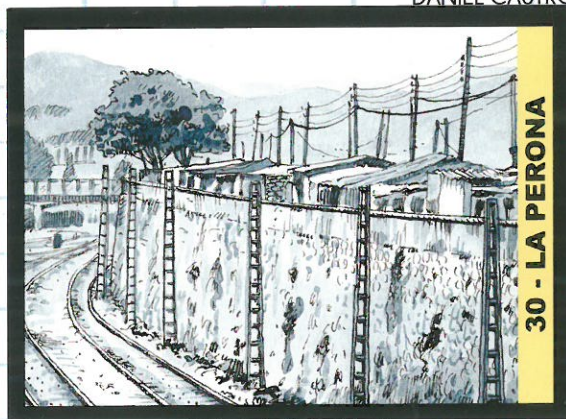
Primer polígon públic construït al barri (1953). Vista original. Va ser completament enderrocada per culpa de l'aluminosi*.

LA PERONA

Al llarg dels anys, a Barcelona es van construir diferents poblats barraquistes com els que hi havia a Can Tunis, el Carmel o el Somorrostro. Les barraques eren habitatges provisionals que alguns nouvinguts a la ciutat es fabricaven ells mateixos per viure-hi fins que poguessin pagar un pis. A LA VERNEDA DE SANT MARTÍ també hi va haver barraques. Just a l'actual ronda de Sant Martí, al costat de la via del tren, es trobava el poblat de la Perona. Sembla que va ser construït al voltant del 1947 i hi vivia gent que havia arribat a la ciutat per treballar en la indústria.

Com ens podem imaginar, les condicions de vida no eren gens fàcils. A la Perona no hi havia clavegueres, ni llum elèctrica ni aigua corrent. A més, les barraques no estaven preparades per suportar el fred gèlid* de l'hivern ni la calor sufocant de l'estiu. Tampoc hi havia escola i els nens havien de caminar una bona estona si volien estudiar.

Quan el dictador Francisco Franco va venir a Barcelona l'any 1966, es van enderrocar les barraques del Somorrostro* per no donar una mala imatge. Moltes de les famílies que hi vivien es van haver de traslladar fins a la

30 -LA PERONA-

Antic barri de barraques que es trobava a la ronda de Sant Martí.

Perona, on cada cop hi havia més gent i les condicions de vida eren pitjors. L'any 1976 hi vivien unes 3.000 persones. Tot i que quatre anys abans s'hi havia construït la primera escola, la Perona continuava tenint moltes mancances. Les associacions de veïns es van unir per reclamar solucions. Finalment, les darreres barraques que quedaven a la Perona es van enderrocar l'any 1989, i en aquella zona avui hi ha el parc de Sant Martí.

LES FONTS FANAL

La font de la Rambla de Canaletes és molt famosa, però al nostre barri en tenim dues d'iguals. Meitat font i meitat fanal, van ser dissenyades l'any 1889 i estan decorades amb l'escut de la ciutat. Si us hi fixeu bé, tenen un petit abeurador* per a gossos. Una està situada a la cruïlla de la via Trajana amb el carrer de Binèfar, i l'altra a la plaça de la Infància.

FRANCESC ALEMANY

31 - FONT - FANAL

31 -FONT FANAL-

JEROGLÍFIC

En aquestes lletres i aquest dibuix hi ha un missatge ocult. Saps quin és?

PISTA: antic poblat barraquista de LA VERNEDA DE SANT MARTÍ

P
r

CAROLUS

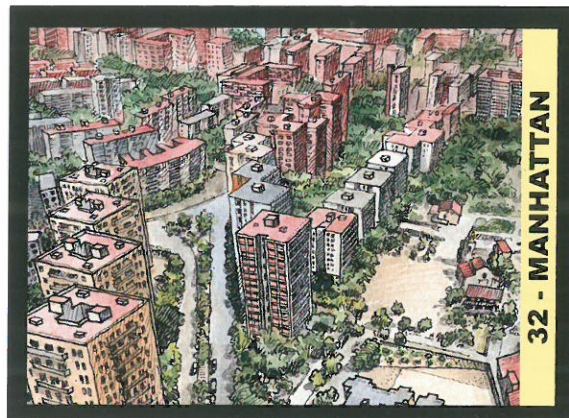

DESCOBRIR EDIFICIS

Saps quants edificis de gran altura hi ha al barri?

Resposta: _____ edificis

Compta tots els que tenen més de catorze pisos d'altura al territori del barri (Gran Via, Espronceda, vies del tren i limit amb Sant Adrià de Besòs).

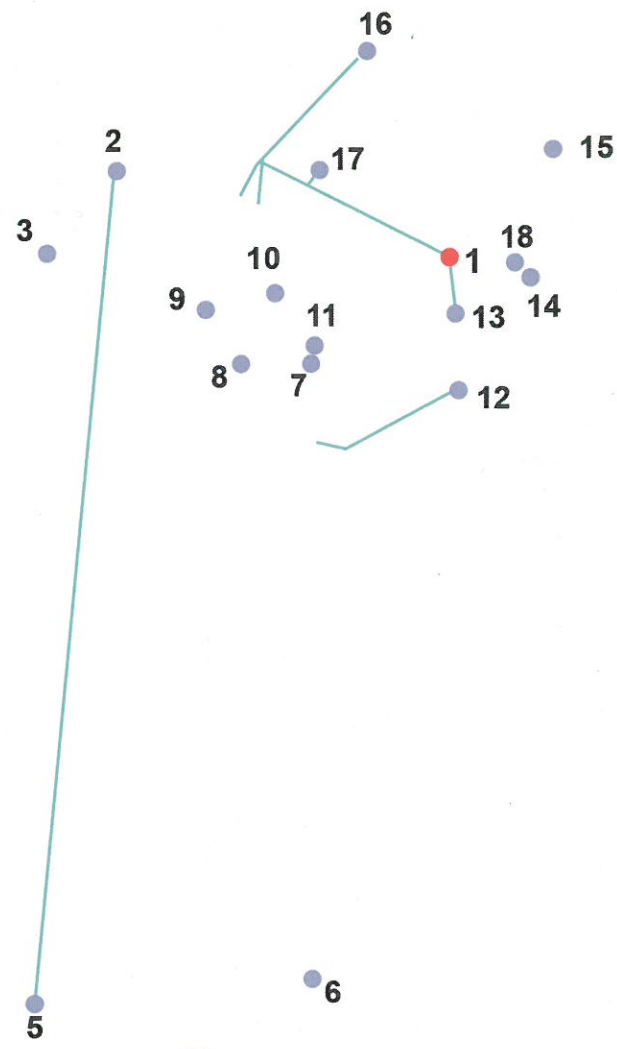

DANIEL CASTRO

32 -MANHATTAN VERNEDENC-

DIBUIX OCULT
Si uneixes els punts entre l'1 i el 18, trobaràs una escultura del barri

ROMANÇO DE SANT MARTÍ DE PROVENÇALS

El folklorista Jaume Arnella va compondre un romanço en què s'explica la història de l'antic poble de Sant Martí de Provençals. El va crear el 1988 per estrenar-lo davant de la masia Ca l'Arnó acompanyat dels Minimàlia Manufactures Musicals. El títol complet és Romanço de Sant Martí de Provençals, en el que s'explica, per sobre, la història de la vila des dels orígens fins als nostres dies.

33 - ROMANÇO

AZAGRA & REVUELTA

33 -ROMANÇO DE SANT MARTÍ-

La masia estava essent recuperada per al barri per un camp de treball internacional.

La composició té 91 estrofes amb cinc tonades diferents i consta de nou apartats: "Introducció", "Orígens", "Pirates", "Bandolers", "1714. La Guerra de Successió", "El general Manso", "L'Agregació", "Barris" i "Comiat".

Acaba dient:

*Una vila sempre oberta,
D'obriers i de menestrals,
primer poble i ara barri:
Sant Martí de Provençals.
Qui ha dictat aquest romanço
un deure filial vol complir,
que al número ú va néixer
del Fondo de Sant Martí.*

FRAGMENT DEL
"ROMANÇO"

Aprèn un fragment i
recita'l / canta'l a classe

ROMANÇO DE SANT MARTÍ DE PROVENÇALS en el que s'explica, per sobre, la història de la vila des dels orígens fins als nostres dies.

Ai vila de Sant Martí,
Sant Martí de Provençals,
en la teua llarga història
si n'has vist de bons i mals!

Vas passar de ser una ermita,
entre el conreu i el sotar,
a ser de tot Catalunya:
la més gran vila industrial.

Grans prohoms de casa nostra
cantaren el teu bon fer:
Monturiol, Prat de la Riba
i Miquel Cinto Verdaguer.

El Sant Martí de la indústria,
les cases i els boters,
d'ateneus, canals i centres
que omplen els teus indrets.

El de les velles esglésies,
camins de pas pels conreus,
i el de les cases de teixit,
de les algies i els conreus.

Que compta amb mil anys d'història
i encara segueix creixent,
cada dia amb més empenya,
l'empenya que hi doe' la gent.

Al costat de Barcelona,
des del Guinardó al mar,
del Besòs a les muralles,
terra plana com la mà.

El Sant Martí n'és Provença
que hi ha al mig d'aquella vorada,
pels romans dits "provincials"
d'aquí el nom de Provençals.

Del segle nou tenim dades,
que parlen del Rec Comtal,
l'aigua del Besòs portava,
fins a dins la capital.

La sèquia sort de Montcada
i passa just per Sant Martí!
el Comte Mir fa les obres
i d'aquí ve regar-te.

L'aigua del rec permetia
que molta terra es regués,
dotze molins feia moure,
dotze molins farriners.

Eren temps de molt desfici
eren temps de molt treball,
que Catalunya creixia
del Peronès cap avall.

Un gran estru i arrossa
hi havia en aquells confins
que es disputaven les terres
catalans i sarraïns.

El Comte de Barcelona
era Berenguer tercer,
pel Gran el comte la història
perquè, de fet, gran va ser.

Per envair Catalunya
sense escalar se les mans,
els sarraïns demanaren
reforços als africans.

I heus aquí que els almòrbids
feren vides incursions,
cremant cases i collites
amb poques contencions.

Els castells els destruïren
i les fortificacions;
abarien les muralles,
ateraven bastions.

En ser al Pla de Barcelona,
allí l'enclau comtal
amb força els va poder vencer,
però ja estava fer el mal.

INTRODUCCIÓ I COMIAT

CARRERS AMB NOM DE DONA

Ana Figuera, Angeleta Ferrer, Àngels Garriga, Clementina Arderiu, Conxita Badia, Dolça de Provença, Duoda, Francesca Bonnemaison, Joaquina Raspall, Llibertat Ròdenas, Maria-Antònia Salvà, Maria Espinalt i Font, Maria Vila, Mercè Capsir, Montserrat Garriga, Soledad Gustavo i Victòria Kent són les dones que han donat nom a carrers, places i jardins de LA VERNEDA DE SANT MARTÍ.

A partir dels anys noranta van augmentar el nombre de carrers que reivindicaven les aportacions femenines al desenvolupament social, polític, científic i cultural de la ciutat i del barri. Tot i així, el nombre de carrers de Barcelona amb nom de dona no arriba al 10 per cent.

ENRIC LLORET

34 -METRO-

La línia 2 del Metro va arribar al barri el 1997.

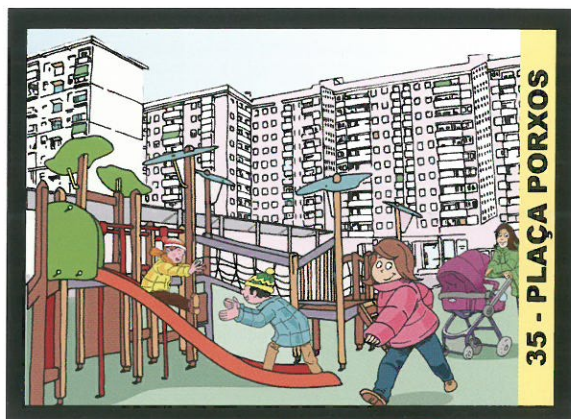

Si mirem enrere, LA VERNEDA DE SANT MARTÍ havia passat de ser una zona agrícola plena de camps de conreus a convertir-se en un barri farcit de blocs de pisos sense gairebé espais verds. Per aquest motiu, l'any 1977 les associacions veïnals van presentar un pla popular en què exigien parcs, escoles, centres socials, hospitals o poliesportius.

Els anys següents els veïns i veïnes van lluitar per un barri digne, fins que van aconseguir diverses reivindicacions: que no es construïssin edificis a la plaça dels

VEÏNALS

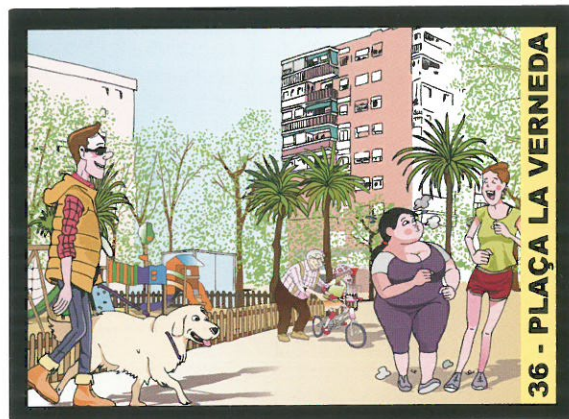
Porxos; que el carrer de Prim es convertís en una rambla; que es cobrís parcialment la Gran Via per evitar el molest soroll dels cotxes; que s'edifiqués una escola de formació professional al solar del Pont del Treball; que es constrís una piscina al carrer de Binèfar, o que es remodelés la rambla de Guipúscoa, on el 1997 arribaria la línia 2 del metro.

35 - PLAÇA PORXOS

ENRIC LLORET

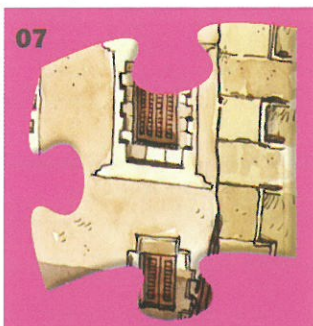
35 -PLAÇA ELS PORXOS-
Aconseguida per la lluita del veïnat el 1982.

36 - PLAÇA LA VERNEDA

ENRIC LLORET

36 -PLAÇA LA VERNEDA-
Aconseguida per la lluita del veïnat el 1979.

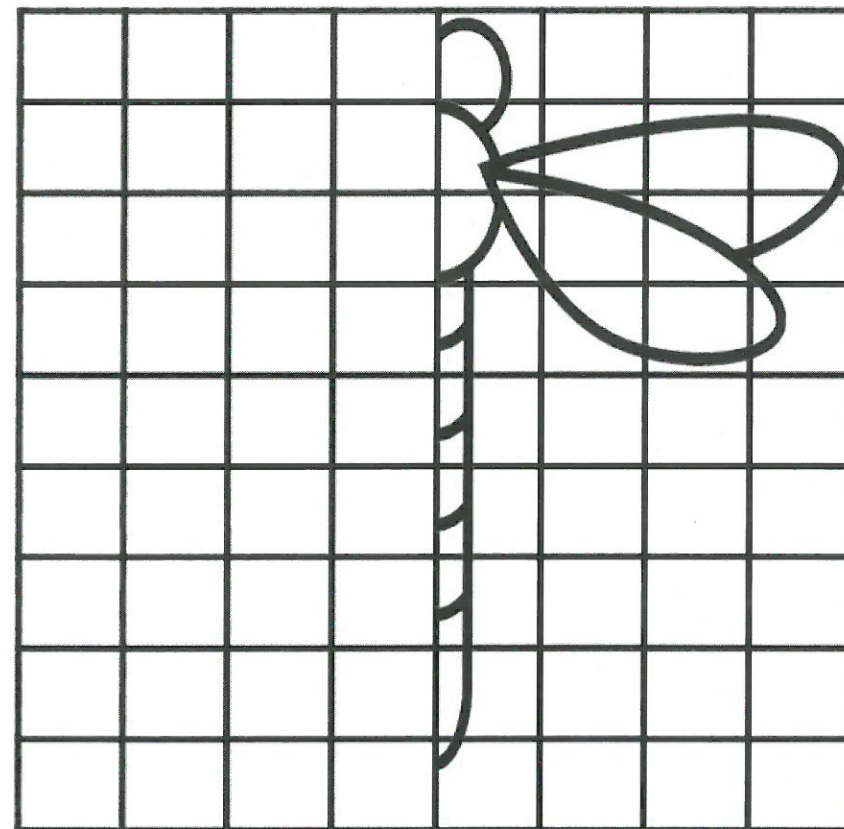

07

SIMETRIA

Hem dibuixat mig espiadimonis. Ara, dibuixa l'altra meitat.

CAROLUS

LA CULTURA POPULAR AL BARRI

AZAGRA & REVUELTA

37 - SARDANES

37 -SARDANES-

Hi ha un grup estable a l'associació de veïns de La Palmera.

AZAGRA & REVUELTA

39 - DIABLES

39 -DIABLES DE LA VERNEDA-

La Colla de Diables va néixer el 1985 i les Guspises de Sant Martí el 2016.

DANIEL TORRADO

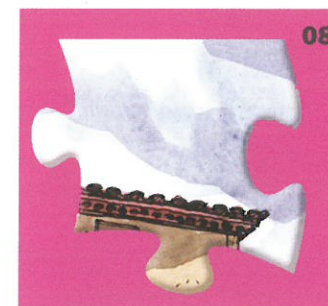

38 - COVA DA SERPE

38 -COVA DA SERPE-

Grup folklòric gallec creat al barri el 1985.

A LA VERNEDA DE SANT MARTÍ les entitats culturals participen activament en les celebracions del barri. Hi ha nombroses entitats: la Colla Gegantera de La Verneda - Sant Martí, amb la Dolça i el Martí; els Diables de la Verneda i les Guspises de Sant Martí, amb la seva bèstia Espiadimonis; les cuques, gegantons i capgrossos, i grups musicals i de percussió i de circ de les diferents escoles; els bastoners de l'Institut Bernat Metge; l'escola sardanista de l'associació de veïns la Palmera Centre; les germandats rocieras del Santo Ángel i La Pau, amb les seves carretes fent la romeria del Rocío cada segona Pasqua; el Centro Andaluz Comarca de Estepa y Sierra Sur, amb la seva caseta a la Feria de Abril i el seu grup de dansa; el grup folklòric gallec de Cova da Serpe, amb el Festival Musical Galego que celebra cada any; les nombroses corals...

08

AZAGRA & REVUELTA

40 -ESPIADIMONIS-

És la bèstia de la Colla de Diablers. Va ser batejada el 2018.

El Pla de barris de la Verneda i la Pau ha creat una nova festa que se celebra a la plaça de la Palmera al mes de maig i que aplega tots els grups de cultura popular del barri: el Popularri.

Aquesta celebració s'ha afegit al cicle festiu anual, que comença amb la cavalcada de Reis i segueix amb el Carnaval, la diada de Sant Jordi, el Primavera, la revetlla de Sant Joan, les festes majors d'estiu, la Diada nacional, la Mercè, la festa major per Sant Martí, la Nit d'Ànimes, Nadal... i torna a començar.

AZAGRA & REVUELTA

42 -ROCÍO-

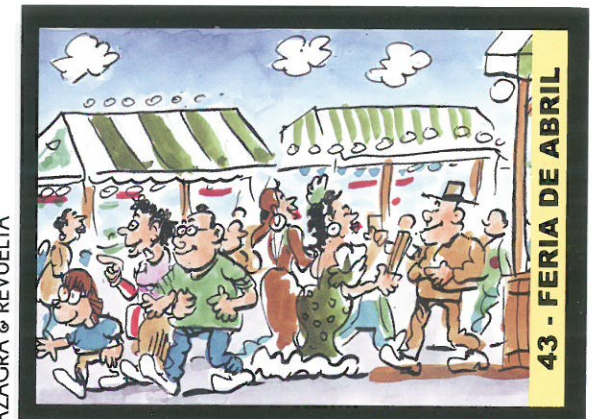
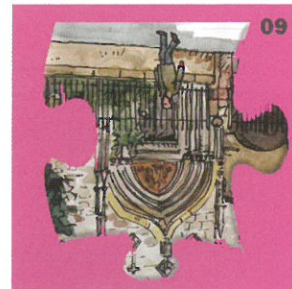
Hi ha dues Hermandades Rocieras al barri (Santo Ángel i La Pau).

AZAGRA & REVUELTA

41 -GEGANTS DE LA VERNEDA-

Els gegants Martí i Dolça van néixer el 1995.

AZAGRA & REVUELTA

43 -FERIA DE ABRIL-

Les entitats andaluses del barri participen en la Feria de Abril del Fòrum.

ORIENTACIÓ

Quin camí has de seguir per anar des de la teva escola a l'Església Vella de Sant Martí de Provençals?

El barri està ple a vessar d'instal·lacions esportives públiques i privades: tres centres esportius municipals amb piscina (La Verneda, Júpter i Bac de Roda), quatre camps de futbol, dos circuits esportius (al carrer de Guipúscoa i a la rambla de Prim) i pistes esportives als instituts i escoles.

També hi ha entitats esportives de la importància del centenari Club Esportiu Júpter i d'ASME, Alisos, CET10, Handbol Sant Martí Adrianenc, Barcino, Celtic, Sant Martí Condal...

El Júpter es va crear el 1909 al Poblenou i el 1948 es va traslladar a LA VERNEDA DE SANT MARTÍ. Ocupa tota l'illa de cases que delimiten els carrers de Cantàbria, Andrade, Agricultura i Concili de Trento. A més del camp de futbol, hi ha una piscina i un centre d'activitats per al lleure i la salut.

MOLT ESPORTIU

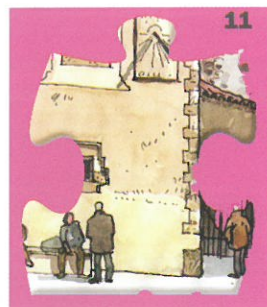
Un barri, doncs, que estima i practica l'esport. Per als Jocs Olímpics de Barcelona 1992 es va construir el poliesportiu del carrer d'Espronceda. Els altres centres esportius van acollir moltes delegacions d'arreu del món per entrenar-se abans de les competicions. Els frontons Bac de Roda van ser la subseu dels Campionats del Món de Pilota del 2018.

Al barri també tenim la Casa de l'Esport, un edifici on conviuen una vintena de federacions esportives catalanes, entre les quals les de basquetbol i futbol sala.

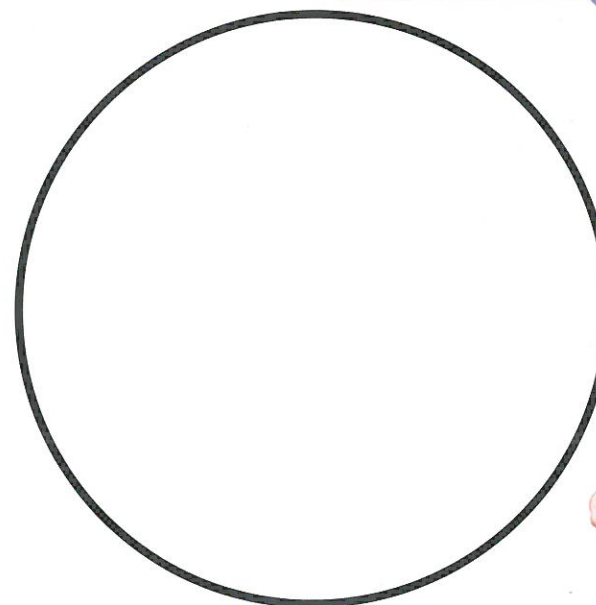
DANIEL TORRADO

44 -JÚPITER-
Equip de futbol femení del Club Esportiu Júpiter.

RECERCA I DIBUIX

Després de trobar quin és l'escut del centenari Club Esportiu Júpiter, dibuixa'l aquí

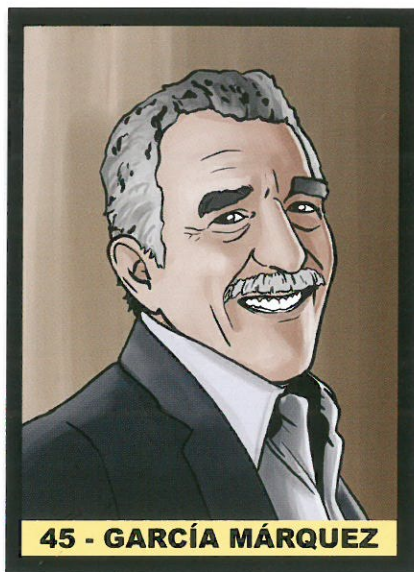

Al barri hi ha pocs carrers, places i equipaments que portin el nom d'algun personatge vernedenc. Els centres cívics, casals, auditoris i poliesportius prefereixen un nom territorial: La Verneda, La Palmera, Sant Martí de Provençals, La Pau. Només la docent Angeleta Ferrer, la fundadora de La Tela de Penélope Ana Figuera i els activistes veïnals de La Pau Xavier Llorens i Josep Mula tenen l'honor de gaudir d'una plaça, uns jardins i uns passatges que els recordin.

Ara destacarem cinc personatges que tenen una relació directa amb el barri: Gabriel García Márquez (la nova biblioteca portarà el seu nom); Josep Manso (gran part dels terrenys del barri eren de la seva propietat); Eduard Miralles (expert en gestió cultural i durant anys director del Centre Cívic); Angeleta Ferrer (fou directora de l'institut Infanta Isabel) i Martí de Tours (bisbe i sant que dona nom a l'església vella).

GABRIEL GARCÍA MÁRQUEZ

NOBEL DE LITERATURA AL 1982

DANIEL TORRADO

45 - GARCÍA MÁRQUEZ

45 -GARCÍA MÁRQUEZ-

GABRIEL GARCÍA MÁRQUEZ
(Aracataca, Colòmbia, 1927-Ciutat de Mèxic, 2014)

Escriptor, periodista, cineasta i Premi Nobel de Literatura el 1982. Es va fer famós amb la publicació de la seva novel·la "Cien años de soledad" (1967), que creà tot un corrent literari conegut com a realisme màgic.

Va viure a Barcelona entre el 1967 i el 1975, ciutat on va escriure i publicar "El otoño del patriarca". El nou edifici de la Biblioteca Sant Martí de Provençals que s'està construint portarà el seu nom.

GALERIA DE

JOSEP MANSO

COMTE DEL LLOBREGAT I VESCOMTE DE MONTSERRAT

DANIEL TORRADO

46 - MANSO

46 -JOSEP MANSO-

JOSEP MANSO I SOLÀ
(Borredà, 1785-Madrid, 1863)

Josep Manso i Solà va arribar a general i va rebre el títol de comte del Llobregat per les seves actuacions en diferents batalles. Explica la llegenda que de jove va treballar de mossos en un dels molins més antics del pla de Barcelona: el molí de la Verneda. Va esdevenir líder de les tropes gràcies a la seva valentia defensant el molí durant la Guerra del Francès (1808-1814). Fins i tot el poeta Jacint Verdaguer li va dedicar un poema l'any 1866.

PERSONATGES

EDUARD MIRALLES
EXDIRECTOR DEL CENTRE CÍVIC SANT MARTÍ

DANIEL TORRADO

47 - MIRALLES

47 -EDUARD MIRALLES-

EDUARD MIRALLES I VENTIMILLA
(Barcelona, 1961-2018)

Veí del barri, expert en gestió cultural, director del CERC de la Diputació de Barcelona i de la Fundació Interarts. Fou director del Centre Cívic Sant Martí entre el 1985 i el 1989. Es va iniciar en el món associatiu del barri en l'associació de veïns la Verneda Alta. El seu interès per la música i la cultura popular (tocava la gralla) el va portar a fundar, amb altres veïns i veïnes, el grup d'animació L'Estrambòtica Companyia Ca l'Arnó.

ANGELETA FERRER
EXDIRECTORA DE L'INSTITUT INFANTA ISABEL

DANIEL TORRADO

48 - ANGELETA FERRER

48 -ANGELETA FERRER-

ÀNGELS FERRER I SENSAT
(Barcelona, 1904-1992)

Professora de ciències naturals, pedagoga, Creu de Sant Jordi i directora de l'Institut Infanta Isabel entre el 1966 i el 1974. Era filla de la gran renovadora de la pedagogia catalana Rosa Sensat. Va ser represaliada* després de la Guerra Civil per les seves idees progressistes. Donà classes a Madrid, Reus i Mataró. En les seves memòries afirmava que "l'educació és més obra d'amor que de ciència".

MARTÍ DE TOURS

DANIEL TORRADO

49 - MARTÍ DE TOURS

49 -MARTÍ DE TOURS-

MARTÍ DE TOURS
(Szombathely, Hongria, 316-Candes-Saint-Martin,
França, 397)

Legionari romà que es va convertir al cristianisme.

Arribà a ser bisbe de la població francesa de Tours i fundà molts monestirs. Després de la seva mort, Sulpici Sever, un deixeble seu, va escriure la seva biografia, en què explica el fet que el portaria a la santedat: dividir la seva capa per donar-ne un tros a un pobre. Aquesta part de la seva vida es reproduïx en les nombroses esglésies dedicades a Sant Martí. La seva festivitat se celebra l'11 de novembre.

EL FUTUR: UN BARRI FERROVIARI

L'antiga estació de mercaderies de la Sagrera s'està convertint, lentament, en una nova estació ferroviària d'alta velocitat i rodalies. En la seva construcció han quedat sota terra moltes restes arqueològiques de gran valor, entre elles la vil·la romana dedicada a la producció de vi fins al segle V.

L'estació és el futur del barri. No només perquè per fi el veïnat podrà pujar a un tren, sinó perquè suposarà una transformació física i social enorme. Entre la ronda de Sant Martí, el carrer de Santander i la rambla de Prim es construiran més de 3.000 habitatges, que vol dir més de 10.000 habitants nous en un barri que no arriba als 55.000. Això comportarà la creació d'equipaments nous: institut, escoles, centre de salut... Tot aquest nou barri dins del barri s'articularà al voltant de la masia Can Riera.

A més, l'estació estarà coberta per un gran parc. Al disseny hi destaca un gran roserar*, que s'ubicarà entre els ponts del Treball i de Bac de Roda.

L'antiga estació de La Sagrera es va construir el 1918 sobre la línia del ferrocarril a Granollers que s'havia posat en servei el 1854, quan els terrenys encara pertanyien a l'antic municipi de Sant Martí de Provençals.

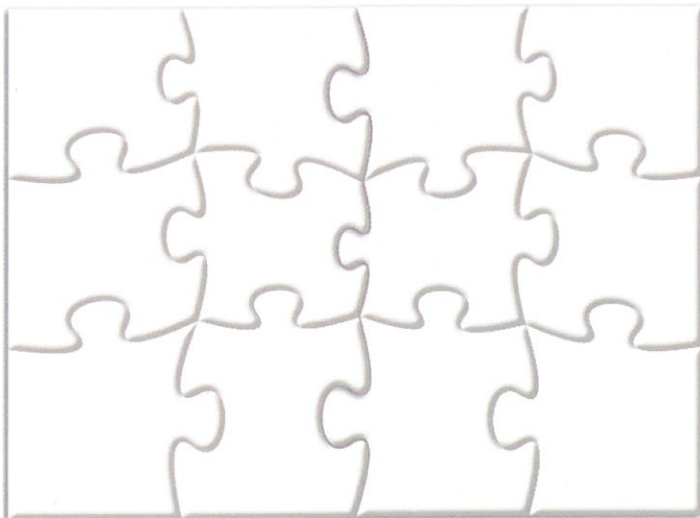
ADRIANA VERDERA

50 -ESTACIÓ AVE-

Es crearà un nou barri dins del barri, al voltant de la masia Can Riera.

TRENCACLOSQUES

Busca a totes les pàgines de l'àlbum les peces d'aquest trencaclosques. Cada peça té un número. Ara posa al gràfic cada número on li correspon per completar la solució i digues a quin cromó correspon.

Questionari final

Quina és la resposta correcta?

A quin carrer hi ha un plataner centenari?

- a) Guipúscoa b) Cantàbria c) Almacelles

Quan es va agregar Sant Martí de Provençals a Barcelona?

- a) 1897 b) 1992 c) 2006

Quantes reproduccions de la font de Canaletes hi ha al barri?

- a) Cap b) Una c) Dues

El nombre d'habitants del barri està entre:

- a) 5.000 i 10.000 b) 50.000 i 60.000
c) 100.000 i 150.000

Quan se celebra la festivitat de Sant Martí?

- a) 11 de novembre b) 23 d'abril c) 15 de juny

Com es diuen els Gegants de La Verneda?

- a) Maria i Bernat b) Melis i Clotus c) Dolça i Martí

Quan va desaparèixer el barri de barraques de La Perona?

- a) 1992 b) 1989 c) 1999

Qui és l'autor del "Romanço de Sant Martí de Provençals"?

- a) Jaume Arnella b) Eduard Miralles c) Minimàlia

Quin any es va fundar el Club Esportiu Júpter?

- a) 1909 b) 1919 c) 1899

On va néixer l'escriptor Gabriel García Márquez?

- a) Argentina b) Filipines c) Colòmbia

GLOSSARI

ABEURADOR	Lloc on beuen els animals.
AIGUAMOLL	Terreny ple d'aigua.
ALUMINOSI	Malaltia del ciment dels edificis.
ASCLA	Fragment de pedra.
DELTA	Desembocadura d'un riu.
DESSECAR	Treure aigua d'un terreny.
ENCABIR	Acomodar en un lloc.
FALANGISTA	Pertanyent al partit Falange Española.
FÈRTIL	Que dona fruits.
GÈLID	Fred com el glaç.
GÒTIC	Estil arquitectònic entre els segles XIII i XV.
NEOLÍTIC	Fase de la Prehistòria (fa 10.000 anys).
RECTORIA	Casa del rector d'una parròquia.
REPRESALIADA	Castigada.
ROSERAR	Lloc plantat de roses.
SÍLEX	Pedra.
SITGES	Lloc per guardar blat o líquids.
SOMORROSTRO	Antic barri de barraques prop de la Barceloneta.

CRONOLOGIA

- 316 Naixement de Martí de Tours a Pannònia (actual Hongria).
- 989 Aparició del primer document que cita el terme Provençals.
- 1785 Naixement de Josep Manso i Solà a Borredà (Berguedà).
- 1868 Trasllat de l'Ajuntament de Sant Martí de Provençals al Clot.
- 1897 Agregació de Sant Martí de Provençals a Barcelona.
- 1904 Naixement d'Angeleta Ferrer i Sensat a Barcelona.
- 1909 Creació del Club Esportiu Júpiter al Poblenou.
- 1927 Naixement de l'escriptor Gabriel García Márquez a Aracataca (Colòmbia).
- 1947 Inici dels assentaments barraquistes a la Perona.
- 1953 Inauguració dels blocs de Via Trajana.
- 1957 Inauguració dels blocs del Grup Parera.
- 1961 Naixement d'Eduard Miralles i Ventimilla a Barcelona.
- 1966 Inauguració dels blocs del Grup la Pau.
- 1977 Presentació del pla popular per al barri del moviment veïnal.
- 1979 Els veïns aconseguixen la plaça de la Verneda.
- 1982 Els veïns aconseguixen la plaça dels Porxos.
- 1985 Creació de la Colla de Diables de la Verneda i del grup folklòric Cova da Serpe.
- 1988 Estrena del Romanço de Sant Martí de Provençals.
- 1989 Enderroc de les darreres barraques de la Perona.
- 1995 Naixement de la Dolça i el Martí, els gegants de la Verneda.
- 1995 Enderroc de tres blocs afectats d'aluminosi al Grup la Pau.
- 1997 Arribada al barri de la línia 2 del metro.
- 2015 L'artista cubà Jorge Rodríguez Gerada pinta el mural Panorama.
- 2018 Bateig de la bèstia de foc Espiadimonis.

ELS LLIBRES QUE PARLEN DE LA VERNEDA DE SANT MARTÍ

Tots els barris de Barcelona. Volum VII
 Josep Maria Huertas Claveria / Jaume Fabre (1977)
Records de la lluita per un barri millor: l'Associació de Veïns de la Verneda Alta
 Societat d'Estudis de La Verneda de Sant Martí (2004)
Sant Martí de Provençals, de la vila al barri
 Néstor Bogajo (2012)
Parera i La Pau
 Montse Oliva (1995)
Via Trajana, més enllà de la frontera
 Rafael Pradas (2010)
La Gran Via al districte de Sant Martí: història d'una gran transformació
 David Marín (2007)
La gent i els barris de Sant Martí
 Josep Maria Huertas Claveria (2009)
El barri de La Perona. Barcelona 1980-1990
 Esteve Lucerón/Àngel Marzo (2017)
Sant Martí de Provençals, pulmó industrial de Barcelona (1847-1992)
 Jordi Nadal i Xavier Tafunell (1992)
Sant Martí de Provençals. Imatges i records
 Arxiu Municipal del Districte de Sant Martí (1996)
Imatgeria festiva de Sant Martí
 Daniel Venteo (2006)
100 arbres singulars de la ciutat de Barcelona
 Ricard Llerins (2018)

HISTORIETISTES VERNEDENCOS

Mortadelo y Filemón
 Francisco Ibáñez
Estoy hecho un cocinicas
 Carlos Azagra & Encarna Revuelta (2014)
Historias hermosas
 Fer
Bernardo de Gálvez. Pensacola 1781
 Daniel Torrado (2015)
El Nyau i la descoberta de Can Riera
 Arantxa Morán (2019)

ELS AUTORS I AUTORES DELS DIBUIXOS

CARLOS AZAGRA

(Morón de la Frontera, Sevilla, 1957)

Autor de nombrosos còmics. Dibuixa a la revista "El Jueves". És veí del barri.

CARLOS BRICIO DÍAZ

(Barcelona, 1956)

Metge. Membre de Verneda Solidària.

DANIEL CASTRO

(1960)

Dibuixant i il·lustrador. Obres: "Cuentos no sexistas. Ni príncipes azules ni princesas rosas", "Cities in my eyes: The Art of Urban Sketching"

FRANCESC ALEMANY

(Barcelona, 1961)

Dibuixant autodidacta, col·leccionista. Membre dels Diablos de La Verneda. És veí del barri.

ENCARNA REVUELTA

(Guadix, Granada, 1958)

Mestra i dibuixant. És veïna de barri.

ADRIANA VERDERA

(Granollers, 1998)

Guanyadora del Premi Jove de Còmic Sant Martí 2018.

XAVI PONS

(Barcelona, 1961)

Dedicat a endolçar la vida. Va ser monitor de l'Esplai Asvever. És veí del barri.

ENRIC LLORET

(1956)

Dedicat a les arts gràfiques. Fou veí del barri.

ARANTXA MORÁN

Directora, guionista, animadora i formadora a Mundoanimado. És veïna del barri.

MATÍAS RODRÍGUEZ

(Boadilla, Salamanca, 1940)

Grafista. És veí del barri.

DANIEL TORRADO

(Palma de Mallorca, 1977)

De vocació historietista, dibuixa còmics per editorials històriques, autoeditats, feines de publicitat, divulgació científica i animació. És veí del barri.

TAULA DE CONTROL

Amb aquesta taula pots saber els cromos que et falten.

1	2	3	4	5
6	7	8	9	10
11	12	13	14	15
16	17	18	19	20
21	22	23	24	25
26	27	28	29	30
31	32	33	34	35
36	37	38	39	40
41	42	43	44	45
46	47	48	49	50

AGRAÏMENTS

Mestres de les escoles L'Arc de Sant Martí, Els Horts, La Palmera i La Pau.

Montse Redón, Pla de Barris.

Jesús Floro, autor del text.

Edith Sánchez Canales, maquetació.

Amanda Frías, fotògrafa.

Montse Ayats, revisió general.

Montse Garcia Anguita, del CPNL.

Sant Martí Eix Comercial i comerciants del barri.

Colla Gegantera La Verneda-Sant Martí.

Biblioteca Sant Martí de Provençals.

Dibuixants: Carlos Azagra i Encarna Revuelta, Daniel Castro, Daniel Torrado, Enric Lloret, Arantxa Morán, Carlos Bricio Díaz, Adriana Verdera, Francec Alemany, Matías Rodríguez i Xavi Pons.

ON TROBAR ELS SOBRES DE CROMOS?

ASSESSORIA POLIGEST

Selva de Mar, 249

AVENTURA CÒMICS

Guipúscoa, 11

AVIRAM JAVIER

(MERCAT SANT MARTÍ)

Puigcerdà, 206

BABEL LANGUAGES

Andrade, 80

BIBLIOTECA SANT MARTÍ DE PROVENÇALS

Selva de Mar, 215

CARNISSERIA FERRERES (MERCAT SANT MARTÍ)

Puigcerdà, 206

CENTRAL DEL PINSO

Huelva, 110

CERDAN MATERIALS DE CONSTRUCCIÓ

Guipúscoa, 131

CHISHOLM SCHOOL

Guipúscoa, 11

CON V DE VERO (CAKES & CATERING)

Doctor Zamenhof, 7

DE 0 A 16 MODA INFANTIL

Maresme, 243

DIETÈTICA-HERBOLARI EL RACÓ DE LA SALUT

Cantàbria, 54

FLORISTERIA IRIS

Treball, 255

FORN OLLÉ

Camp Arriassa, 70

FORN OLLÉ

Guipúscoa, 147

FRAN MOBILIARI INTERIORISME

Cantàbria, 2-4

GENERAL ÒPTICA

Guipúscoa, 66

JIJONENCA

Prim, 212

KE- GUAUPOS

Cantàbria, 6

KIDS & US SANT MARTÍ

Concili de Trento, 108

LIBRERÍA PAPELERÍA MARÍA GONZÁLEZ

Guipúscoa, 61

LLIBRERIA OBJECTES DE REGAL RONSOL

Provençals, 268

LLIBRES LLIURES

Cantàbria, 72

MALDONADO SEGURIDAD

Prim, 250 bis

MANUKA

Guipúscoa, 6

MARAGALL 015 SPORTS

Andrade, 176 B

MERCERIA I GÈNERES DE PUNT

Guipúscoa, 4

MOBLES LA PAZ

Puigcerdà, 249

MÓN DOLÇ

Gran Via, 1141

MULTIÓPTICAS LOOKVISIÓ

Guipúscoa, 128

MURFFY MODA

Guipúscoa, 49

NEXO CENTRE VETERINARI

Guipúscoa, 57

OJIMA FLORS

Espronceda, 267

ÒPTICA HERFON

Andrade, 206 bis

OPTICALIA JUMIR

Guipúscoa, 94

OPTICALIA PROVENÇALS

Provençals, 268

PAPERERIA LLIBRERIA 1.000 FULLS

Cantàbria, 22

PASTISSERIA SANT LLUÍS

Agricultura, 242

PASTISSERIA SANZ

Julián Besteiro, 10

RASGOS BARCELONA

Puigcerdà, 273

ROS MODA

Guipúscoa, 53

SANT MARTÍ EIX COMERCIAL

Huelva, 111

TANT COM PUC (REFORÇ ESCOLAR)

Maresme, 253

TELL JOIERS

Agricultura, 246

TINTORERIA ECO-MAR

Menorca, 100

THE ENGLISH OAK TREE ACADEMY

Pont del Treball, 10

XARCUTERIA MÓN IBÈRIC (MERCAT SANT MARTÍ)

Puigcerdà, 206

YO AMO MIS UÑAS

Prim, 246

WELLINGTON HOUSE IDIOMES

Selva de Mar, 239

Sabies que el barri estava ple de masies i fàbriques fa cent anys?

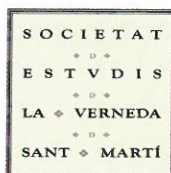
Sabies que molts carrers i places del barri tenen nom de dona?

Sabies que al barri hi ha dues fonts com la de Canaletes?

Tot això i molt més podràs aprendre sobre el barri fent la col·lecció de cromos de l'àlbum
PETITA HISTÒRIA DE LA VERNEDA DE SANT MARTÍ.

Suggeriments sobre l'Àlbum de Cromos al correu electrònic:
cromos.la.verneda@gmail.com

Més informació sobre la història del barri i novetats sobre l'Àlbum:
altzadiako.wordpress.com

Districte de
Sant Martí

Ajuntament de
Barcelona

